

راهکار های پیشنهادی جهت برقراری ارتباط کودک نابینا با محیط پیش دبستانی

مریم حاجی ولیئی^{۱*}، عیسی حجت^۲، محمد فرضیان^۳

۱- کارشناس ارشد معماری داخلی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه تهران، استان تهران، شهر تهران، Email: hajivalie.maryam@gmail.com

۲- استاد تمام، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه تهران، استان تهران، شهر تهران، Email: isahojat@ut.ac.ir

۳- استاد یار، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه تهران، استان تهران، شهر تهران، Email: mfarzian@ut.ac.ir

خلاصه

برخی از مشکلات نابینایان در نوجوانی و بزرگسالی ناشی از فقدان تعلیم و تربیت صحیح و به موقع دوران کودکی است. بدین لحاظ آموزش های پیش دبستانی برای این گروه از کودکان حائز اهمیت فراوانی است. از همین رو مراکزی جهت تعلیم و تربیت کودکان نابینا در سنین قبل از دبستان در کشورهای مختلف دنیا تأسیس شده است که البته کشور ما نیز از این امر مستثنی نیست. اما متأسفانه فضاهای اختصاص داده شده به این مراکز (پیش دبستانی کودکان با معلولیت بینایی) از ظرفیت و کیفیت لازم برای پاسخ گویی به نیاز های آموزشی این کودکان برخوردار نبوده و محیطی دلسرد کننده دارند. این تحقیق به دنبال پاسخ گویی به این سوال است که چگونه می توان به کمک معماری بر کیفیت آموزشی فضای پیش دبستانی کودکان نابینا افزود. در این مطالعه با رویکردی کیفی، از تکنیک مطالعه کتابخانه ای و همچنین مشاهده دو پیش دبستانی شهید محبی و نرجس و مصاحبه با مربیان جهت جمع آوری اطلاعات لازم، بهره گرفته شده است. طبق نتایج حاصل از این مطالعات، مشخص می شود که با به کارگیری محرک های قابل ادراک توسط کودک نابینا و توجه به نیازهای آموزشی او می توان فضا را به گونه ای طراحی کرد که علاوه بر تأمین نیاز های اولیه کودک مانند امنیت و آرامش، نیازهای آموزشی او را نیز برآورده کرد.

کلمات کلیدی: نابینایی، کم بینا، کودک، آموزش، ارتباط، امنیت، نظم محیط، پیش دبستانی.

۱. مقدمه

از دیر باز اندیشمندان و متصدیان امور تعلیم و تربیت در جوامعی که از فرهنگ غنی برخوردار بوده اند، توانمندی ها و استعداد های بالقوه وجودی نابینایان را کشف نموده و بر اهمیت آموزش افراد با نقیصه بینایی، آگاهی یافته و به فراخور امکانات موجود، معلولان بصری را تحت آموزش های لازم قرار می دادند. در جوامع پیشرفته ادوار اولیه (باستانی) به تقویت حواس لامسه، شنوایی، بویایی و همچنین پرورش حافظه نابینایان توجه خاصی به عمل می آمد. با آغاز قرن بیستم، در برنامه های آموزشی آنان، تحولات عمده ای بوجود آمد، یعنی آموزش پراکنده غیر سیستماتیک را نظم بخشیدند. در این ارتباط مؤسسه های متعددی به منظور تعلیم و تربیت نابینایان در کشور های مختلف جهان از جمله ایران شکل گرفت و امکان توان بخشی و آموزشی به صورت متمرکز فراهم گشت. تردیدی نیست، در اختیار داشتن وسایل و امکانات لازم، موجبات رفاه، استقلال، امنیت خاطر، بهداشت روانی و سازگاری با معلولیت و محیط شخص معلول را فراهم می سازد.

خوشبختانه با وجود پیشرفت و تحولات زیادی که در امر آموزش و پرورش و وسایل و امکانات آموزشی در مدارس نابینایان در کشور ایران شاهد هستیم، اما با کمال تأسف بستر و کالبدی که امر آموزش و پرورش این افراد (مدارس نابینایان